

Юрій Земський

Хмельницький (Україна)

**ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ
НА ТЕРЕНАХ РФ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ШОВІНІЗМУ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Проблема ідентичності, у нинішніх реаліях прискореної глобалізації у світі, давно вже стала справою захисту національних інтересів для усіх народів та культур, мови яких не мають статусу «мов міжнаціонального спілкування». Її агресивно-наступальна політика РФ у цій царині, особливо виразна щодо українців. Проголошувані російськими політиками, а також релігійними та державними лідерами мантри на кшталт: «ми єдиний народ», «ми єдина культура» і т.п., суттєво підкріплюються ще й цілеспрямованою інформаційною агресією. Причому, така діяльність не є справою якогось «періоду» в політиці РФ, вона не припинялася ніколи, спадкоємно продовжуючись із радянських та ще імперсько-російських асиміляційних зусиль. Тож показово є згадати слова російського історика та філософа Г. Федотова, що були опубліковані ще у 1992 р. в журналі «Знамя»: «Ми присутні при бурхливому й вкрай небезпечному для нас процесі: зародженні нової української національної свідомості, по суті нової нації... Вбити її неможливо, але можливо працювати над тим, щоби її самоусвідомлення стверджувалося, як особлива форма російської свідомості».

Така російська українофобія реалізувалася політикою розтління української національної свідомості та зусиллями з виховання психології малоросійства. Тобто, психології апріорної й тотальної капітуляції перед потужним тиском так званого «русского міра»; малоросійство – це атрофована національна свідомість, у поєднан-

ні з морально-духовним каліцтвом, через нездатність визнавати й відстоювати природність власної самобутності.

Одним із головних інструментів «розмивання» національної ідентичності українців є імплікація смислів єдності культури українського та російського народів, а відтак – просування ідеї химерної єдності двох народів через поняття «руський». Стабільною підтримкою цього стереотипу є потужна інформаційна пропаганда спільного минулого «великого радянського народу» та щодо «спільних героїв минулого».

Окремим засобом впливу на визначення ідентичності є карикатуризація образу українця – скупий, обмежений, хитрий, підступний, примітивно харчується салом і т.п. риси тиражуються у російській публіцистиці та естрадних шоу. Теж само «завантажується» у голови через анекдоти; сотні сайтів присвячено саме «хохлацькій темі». Водночас, відверто чи приховано, постійно підтримується стереотип неprestижності, архаїчної відсталості, немодності усього українського. Такому сприйняттю цілком сприяв, до останнього часу слабко диференційований в очах Західного світу пострадянський простір, де російське й українське сприймалося найчастіше за одне. А якщо й формувався самобутній зовнішній імідж України, то він ніяк вигідно не вирізнявся, бо стереотипно стало ідентифікувати, що це є країна бідних громадян та корумпованих чиновників.

За таких обставин, належати до групи «слабших та гнаних» є певним месіанством у відстоюванні власної ідентичності, а отже, це подібно героїзму, що, природно, під силу далеко не усім. Тож українці на теренах РФ суттєво диференціюються. При цьому, виразно простежуються відмінності поміж представниками різних хвиль українських переселенців. Ті з них, що були примусово вислані свого часу у віддалені райони СРСР і, зрозуміло, протиставляли себе радянському режиму, й дотепер зберігають високий рівень протестних настроїв, що підживлюються, в тому числі їхньою національно-культурною самосвідомістю. Водночас, у більшості з тих, що добровільно їхали у пошуках «кращої долі» «піднімати» Сибір, Північ та Далекий Схід, зазвичай значно лояльніше ставлення до асиміляційних процесів, а отже й прийняття їх.

Показовими, в цьому сенсі є цифри статистики. Так, станом на 1989 р. на теренах РФ проживало 4362,8 тис. українців, а вже за переписом населення 2002 р. лише 2943,5 тис., тобто число українців скоротилося ніби-то на 32,5%. Насправді, ж таке скорочення числа відбулося лише через величезну кількість тих, хто відмовився свого українського походження й рідної мови. Згідно з неофіційною статистикою число українців в РФ сягає понад 10 млн. людей. Українці РФ не мають ні україномовних шкіл, ні своїх бібліотек, ні радіо рідною мовою, ні телебачення. Українські громади гуртуються та діють виключно за власною ініціативою, користаючись законодавством, яке формально не забороняє національно-культурної роботи. Проте, в умовах антиукраїнської істерії останніх років навіть суто культурна робота опинилася під загрозою звинувачень в екстремізмі.

Тож Українській державі, слід нарешті рішуче навести лад щодо захисту українських національних інтересів, бодай для початку у власних національних кордонах й тим самим надати впевненості українцям діаспори, що зовсім незабаром й теренах РФ назватися українцем буде за честь.

Список основних джерел та літератури:

1. Гусейнов Г. Исторический смысл политического красноречия / Г. Гусейнов // Знамя. 1992. – № 9.

2. Гелетій Я. Проблеми збереження національної ідентичності української діаспори в Росії / Я. Гелетій // II Міжнародна наук.-практ. конф. «Діаспора, як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації (у рамках Конгресу української діаспори, 1820 червня 2008 р., м. Львів)»: Зб. доп. – Л. : МІОК, 2008.

3. Мазука Л.І. Українська діаспора в Росії: актуальні проблеми збереження національної ідентичності / Л.І. Мазука // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 4 (5).

4. Сінельнікова В. Східна українська діаспора сьогодні: перспективи і реалії культурної співпраці з Україною (Українці Нижнього Поволжя) / В. Сінельнікова // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2014. – Випуск 20. (Т. 2).